

Остання зміна Івана Завади

Михайло Яцків

Іван Завада, робітник склозаводу "Діана", працює сьогодні в нічній зміні.

Він стоїть, обернувшись спиною до печі. Рух правою рукою, в якій знаходиться видувна трубка. Кінець трубки в печі, де кипить скломаса. Зворотний рух: складув бере трубку обома руками, скляна банка розбухає. Натискає педаль форми, дме в трубку. Стоп. З форми виходить готова пляшка.

Цей складний процес роботи рук ніг і легень Завади, результатом якого є літрова пляшка, триває не більше тридцяти секунд.

Протягом восьми довгих годин, роками, в пекельній атмосфері печі з скляною масою, Іван Завада, відрядний робітник склозаводу "Діана", без перепочинку виробляв пляшки.

Одна, друга, десята, сота. Виростає ряд пляшок. Завада швидше і швидше занурює трубку в масу, швидше натискав ногою на педаль форми, швидше, більш гарячково дме в трубку.

Він перетворився в автомат, який виробляв пляшки.

Сьогодні, в цю довгу тяжку ніч, він б'є рекорди, свої власні рекорди.

Після двотижневого страйку на заводі нарешті сьогодні повернувся до роботи. Дружина, троє дітей, квартплата, борг в магазині, книжки і одяг для дітей... краще про це й не думати.

П'ятисотий раз Завада сягає трубкою в скляну масу. Дме в трубку. Пляшка розбухає. Стоп. Тисне на педаль. З форми випадає п'ятисота пляшка.

Завада відчуває втому. Він згортає з чола мокре від поту волосся. Схиляється. Полою піджака бере пляшку. Ще гаряча. Рівна. Гладенька, жодної плямки. Сідає, щоб хвилину відпочити. Дивиться через відкриті двері у ніч.

Через прямокутник дверей видно кусок неба. Блищить якась зірка. До серця Завади-автомата, який виробляє пляшки, вперше безпосередньо промовляє цей кусок неба.

Колись, згадує, до нього всміхалися чудові ранки і вечори через вікна бідненької сільської хатинки. Багато років тому він, син батрака, покинув рідну хату і пішов у світ широкий. Скільки він переніс труднощів, голоду, поневірянь. Все меншим стає горизонт спогадів Завади. Прямокутник неба стає звичайним клаптем темного ультрамарину. Міраж щастя, до якого він так прагнув, зник.

Встає. Треба працювати.

Бере трубку. П'ятсот перший раз занурює її в скляну масу. Дме. Щось закололо в грудях. Гарячою хвилею кров розпливлася по всьому тілі. Задихнувся. Вдруге сідає на землю. Виймає носову хусточку, витирає нею засмагли гарячі губи.

Що це? Кров...

Так... Цього слід було чекати. Лікар говорив: туберкульоз, невроз серця і ще щось

там... Категорично заборонив далі працювати на склозаводі. Порадив виїхати на село...

Як тут їхати на село, коли денний заробіток не перевищує 2,5 злотих, і за цих 2,5 злотих треба утримати сім'ю? Як же покинути роботу? Тепер він зароблятиме три злотих. Після страйку підписали колективний договір. Прибавка.

Свідомість Завади перестала працювати. Шматки думок запалюються. Муку життя заслонила хмарка маленька, як прямокутник неба, викраєний дверима, маленька, як носова хусточка, на якій кричать плями крові.

Іван Завада, відрядний робітник склозаводу "Діана", не закінчив 501 пляшки. За тих 30 секунд, які потрібні на виготовлення пляшки, він перенісся в інший світ, пішов у далеку подорож шукати шматка неба, шукати щастя...

Квітень 1939 р.